

48. Руцька І. Не вірю / Іван Руцька // Громадська думка. – К., 1906. – 2 квіт. – С. 2.
49. Руцька І. Не питай / І. Руцька // Громадська думка. – К., 1906. – 18 берез. – С. 2.
50. Руцька І. О, краю мій милий / Іван Руцька // Громадська думка. – К., 1906. – 6 квіт. – С. 2.
51. Руцька І. Темні селяне і «жиди» / Іван Руцька // Громадська думка. – К., 1906. – 22 лют. – С. 3.
52. Слово Митрополита Іларіона про Українську Церкву // Вісник = The Herald. – Вінніпег, 1971. – 1 черв. – С. 4.
53. Усопшому Митрополиту Іларіону у пам'ять на Віки Вічні // Вісник = The Herald. – Вінніпег, 1972. – 15 квіт. – С. 2.
54. Хом'як О. Третій єпархіальний з'їзд Західної Єпархії в Едмонтоні / О. Хом'як // Вісник = The Herald. – Вінніпег, 1961. – 15 жовт. – С. 8.
55. Historical highlights of the Ukrainian Orthodox Church of Canada – 85 years of service // Вісник = The Herald. – Вінніпег, 2003. – 15 aug. – С. 8, 9.
56. Metropolitan Ilarion (Ohienko) on the 25th anniversary of his passing // Вісник = The Herald. – Winnipeg, 1997. – March 15. – С. 1.

This article deals with the main life stakes of the I. Ohienko (Metropolitan Ilarion). The research is based on publications of newspapers of the National Library of Ukraine named after V.I. Vernadsky.

Key words: *I. Ohienko, Metropolitan Ilarion, newspaper, publications.*

Отримано: 14.02.2015

УДК 902(477.43)(092):027.7(477.43)

В. А. Гуцал,

м. Кам'янець-Подільський

І. С. ВІНОКУР – ТУРБОТА ПРО БІБЛІОТЕЧНІ СПРАВИ

У статті розповідається про діяльність професора Кам'янець-Подільського державного педінституту І.С. Винокура, яка була спрямована на покращення роботи вузівської бібліотеки завдяки розширенню книжкового наукового фонду археологічною літературою. Зокрема мова йде про придбання і перевезення у Кам'янець-Подільський частини бібліотеки відомого лєнінградського археолога та історика М.І. Артамонова. Подається коротка характеристика цих книг.

Ключові слова: *І.С. Винокур, М.І. Артамонов, бібліотека, монографія, науковий збірник, археологія.*

Бібліотека Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка наближається до свого столітнього ювілею [52, с.289]. За цей час вона зазнала чимало змін та реорганізацій. Про особливості її становлення та розвитку, про діяльність бібліотечних підрозділів та формування книжкових фондів неодноразово йшлося на сторінках наукових видань, періодики тощо. До цієї теми зверталися І. Сливка [118], В. Геринович [29], С. Сірополько [111], О. Пащенко [97], А. Копилов [65], О. Завальнюк [52; 53], В. Лозовий [72], В. Ляхощкий [75], В. Прокопчук [105] та ін. Проте, мало хто доторкався ролі у цих процесах окремих викладачів – невтомних організаторів та подвижників університетської науки. Зокрема йдеться про діяльність на цій ниві відомого українського археолога, доктор історичних наук, професора, завідуючого кафедрою історії народів Росії і археології тодішнього Кам'янець-Подільського державного педінституту Іона Срулевича (Ізраїлевича) Винокура.

Розпочавши 1963 року свою науково-педагогічну діяльність у закладі, він чудово розумів, що підготовка вчителя історії не може бути ефективною без відповідної наукової літератури, у тому числі – археологічної. Тому при створенні 1964 року Кабінету археології в обов'язки старшого лаборанта, який очолював даний підрозділ, окрім опрацювання археологічного матеріалу було поставлено й завдання з опанування бібліотечним мінімумом. При кафедрі протягом 1965-1967 років, регулярно здійснювалися бібліографічні консультації з питань підготовки до спецсеминарів та написання різного роду студентських дослідницьких робіт. Крім цього систематично вівся бібліографічний бюлетень «Новини історичної літератури» та влаштовувалися книжкові виставки, приурочені пам'ятним датам [38, с.27-28]. У подальшому, в залежності від розробки наукової тематики, співробітники кафедри під керівництвом І.С. Винокура займалися створенням бібліографічних каталогів. Зокрема такі каталоги було складені з історичних предметів, викладання яких забезпечувала кафедра [38, с.27-28]: з історичного-краєзнавства [39, с.6], археологічних пам'яток [40, с.70], пам'яток історії і культури Хмельницької області [41, с.7].

І. Винокур завжди намагався знайти час для огляду й обговорення кафедралами нової історичної літератури [42, с.6], постійно цікавився загальноінститутськими бібліотечними справами, виступав на факультетській і вузівській радах з питань покращення роботи бібліотеки та читального залу [43, с.3]. У середині 90-х, коли катастрофічно не вистачало фінансування, ініціював збір коштів для передплати фахових історичних видань із наукових центрів Києва і Москви [44, с.13] і т.п.

Та все ж, дбаючи загалом про бібліотечні справи, І. Винокур у першу чергу спрямовував свої зусилля на комплектування книжкового фонду саме археологічною літературою. Найбільш значимий вчинок у цьому плані був зроблений ним на початку 70-х років минулого століття. У той час бібліотека володіла невеликим зібранням книг археологічної тематики. Для написання навіть невеликої статті чи звичайної курсової роботи потрібно було звертатися до книгозбірень провідних столичних установ. Тому І.С. Винокур шукав можливості розв'язати цю проблему.

Частково це вдалося зробити 1974 року. У Ленінграді жив і працював професор зі світовим ім'ям Михайло Ілларіонович Артамонов. За своє життя йому прийшлося очолювати низку престижних наукових установ, серед яких було й керівництво Державним Ермітажем. Прославився він своїми працями з історії скіфів, ранніх слов'ян, Хазарського каганату і Київської Русі. Зрозуміло, що дослідник такого рівня не міг не мати своєї власної солідної бібліотеки. Проживання в колишній російській столиці максимально сприяло цьому. Тут, при бажанні, можна було придбати і антикваріат, і найновіші книги чи журнали. І Михайло Ілларіонович у повній мірі використовував такі сприятливі обставини. Під кінець життя в його помешканні все було заставлене археологічною бібліотекою і сучасними виданнями. 1972 року, після смерті вченого, родина вирішила продати бібліотеку. За деякий час про це стало відомо І.С. Винокуру, і він почав рішуче діяти. Ректорат підтримав ідею придбання книг і виділив необхідні кошти. 1974 року І.С. Винокур разом із завідуючим інститутською книгозбірнею Й.І. Токарем виїхали до Ленінграда. Як виявилось, там були й інші претенденти на артамонівську спадщину. Тому перевезти до Кам'яня-Подільського вдалося лише частину бібліотеки, але і те, що потрапило сюди, виглядало досить солідно. Загалом до нашого навчального закладу було переправлено більше тисячі монографій, посібників, збірників, журналів тощо [45 с.60-61].

Найбільш раритетними серед них виявились випуски археологічних матеріалів Імператорської Археологічної Комісії, які під різними рубриками пу-

блікувалися протягом всього періоду її існування (1859-1919 рр.). Це, насамперед, «Отчеты Императорской Археологической Комиссии» [92], у яких подавалася інформація про дослідження, виконані протягом кожного поточного року, «Известия Императорской Археологической Комиссии» [57], де вміщувались короткі повідомлення про розкопки, «Материалы по археологии России» [83] з обширними, по суті монографічними, відомостями про пам'ятки та ін. У придбаній колекції найкраще представлена серія «Известия...». Із 66 томів, які були випущені, Артамонов зумів придбати більше третини.

Значну цінність із дореволюційних видань мають праці археологічних з'їздів, які проводилися в країні із ініціативи очільника Московського археологічного товариства графа О.С. Уварова. Всіх їх відбулося п'ятнадцять (1871-1911 рр.). За результатами цих форумів їхні організатори готували об'ємні фоліанти, які друкувалися, як правило, у двох, а іноді у трьох і навіть чотирьох томах. Наприклад, матеріали VI з'їзду, проведеного в Одесі у 1884 р., були вміщені в чотирьох книгах, загальна кількість сторінок яких перевищувала півтори тисячі. Чи не найбільшу цінність для хмельничан мають матеріали XI з'їзду, який відбувся у Києві у 1899 р. Там вміщено зводи пам'яток археології Подільської і Волинської губерній разом із картами, складені відповідно Є.Й. Січинським [114, с.197-354] і В.Б. Антоновичем [3, с.1-132]. Наукове значення цих унікальних робіт ніколи не зменшиться через те, що в них відображено інформацію на кінець XIX ст. про старожитності, частина яких, у силу різних причин, вже назавжди втрачена.

У зібранні М.І. Артамонова є чимало літератури, яка видавалася відомствами різних профілів: «Отчет Императорского русского исторического музея» [90], «Записки Императорского русского археологического общества» [56], «Записки Отделения русской и славянской археологии» [54], «Древности. Труды Московского археологического общества» [48], «Древности Приднепровья» [47], «Древности Северо-Западного края», «Древности Южной России» [49], «Журнал Министерства народного просвещения» [51] і ряд інших. Не всі вони представлені повними випусками, але знайомство з тим, що є в наявності, часто може стати дуже корисним.

За радянських часів випуск практично всіх попередніх археологічних видань було припинено і поступово їх місце зайняли інші. Так, інформативним і популярним серед науковців став журнал «Краткие сообщения о докладах и полевых исследованиях Института истории материальной культуры» (КСИИМК) [67], який вперше заявив про себе 1939 року і продовжує виходити й сьогодні.

Тема минувшини нашого краю зустрічається досить часто. Тут публікуються статті про пізньотрипільське поселення в с. Жванець, розвідкові роботи на місці виявлення групи кам'яних ідолів у с. Іванківці, багатощаровому поселенні в Лепесівці, поселеннях у В. Слободі, Луці Каветчинській, Соколі, городищі біля Шепетівки [85] та ін. Михайло Ілларионович став власником 128 номерів цієї серії, дбайливо ставився до кожного із них і розпорядився зшити по кілька екземплярів журналу в книги з товстими палітурками. Тепер кожен бажачий може знайти їх у бібліотеці нашого університету.

Другою шанованою дослідниками серією були «Материалы и исследования по археологии СССР» (МИА) [84]. МИА почали виходити з 1940 року. Це було досить авторитетне видання, задумане як регулярний тематичний збірник, в якому публікувались би матеріали археологічних досліджень на всій території СРСР. Перший номер був присвячений археологічним пам'яткам Уралу і Прикам'я. Наступні – торкалися найрізноманітніших проблем археологічного вивчення різних періодів історії, починаючи з раннього палеоліту і закінчую-

чи пізнім середньовіччям. Історія нашого краю неодноразово висвітлюється на сторінках видання. А такої унікальної пам'ятці ранньотрипільської культури як Лука Врублівецька, дослідженій С.М. Бібіковим, присвячено окремих 38-й том [21]. При житті М. Артамонова побачили світ 185 випусків МІА, і кожен з них був у складі його бібліотеки. Всі вони зараз у Кам'янці-Подільському.

З 1965 р. Інститутом археології АН СРСР було розпочато щорічне видання збірника «Археологические открытия» [13], в якому відображалася найновіша інформація про результати польових робіт археологів всієї країни. Перших сім випусків є в бібліотеці. Потрапили до неї також видання Ермітажу. Серед них тринадцять номерів «Археологического сборника» [14], окремі томи «Сообщений Государственного Эрмитажа» [122] та ін.

Помітну частину бібліотеки складає література, присвячена регіональній археології. Михайло Ілларіонович підтримував творчі ділові зв'язки з багатьма колегами. Кожен з них намагався якнайшвидше надіслати йому свіжий примірник статті чи монографії. Тому їх тематика досить багата і охоплює фактично всю територію колишнього СРСР. У першу чергу звертає на себе увагу Кавказький район. Зацікавлений читач може знайти матеріали з археології Адигеї [112], Азербайджану [17, 68], Вірменії [11, 12, 125, 130], Грузії [30], Дагестану [66], Карачаєво-Черкесії [2], характеристику таких визначних пам'яток як Кармир-Блур [101], Мінгечаур та ін. Добре відображена в літературі давня історія центральних областей Російської Федерації [19, 46, 61, 71, 80, 113, 115, 126, 129], Білорусії [93], Середньої Азії [18, 36, 76, 107, 124, 131], Казахстану [1, 81, 102], Сибіру [34, 35, 50, 82, 109, 127], республік Прибалтики [33], Молдавії і навіть віддалених окраїн [20, 22, 37, 86, 94].

Окремо слід сказати про літературу з археології України. Ця старовина розкривається на сторінках численних книжок [31, 32, 47, 58-60, 69, 70, 96, 98, 100, 117, 121, 133-137, 139; 140]. Українські старожитності приваблювали М. Артамонова. Неодноразово бував він і на території Поділля, проводив дослідження на городищах скіфського часу в селах Григорівці, Северинівці, Маціорську, Дерешовій, курганах у с. Мерешівка [4-10] та ряді інших. У його бібліотеці збереглися всі 13 випусків «Археологічних пам'яток УРСР» [16], окремі номери «Кратких сообщений Института археологии» [67], «Археології» [15].

Не тільки археологічна тематика була присутня на стелажах у бібліотеці М. Артамонова. Чимало місця було відведено історичній літературі, кількість якої і глибина проблематики, охопленої нею, просто вражають [23; 28; 61; 63; 77; 79; 110; 120]. Перш за все кидається в очі література з вітчизняної тематики, діапазон якої надзвичайно широкий. Маємо випуски історичних джерел з філології, мистецтвознавства, філософії [95; 99; 107] тощо. Достатньо добре репрезентована історія античності [99; 123; 128], Візантії, Єгипту [74], Індії [24; 78; 116], Переднього Сходу [73]. Багато іноземних публікацій. Інтерес становлять кількарічні підбірки болгарських, німецьких, польських, румунських, чеських журналів і збірників.

На сьогоднішній день бібліотека університету «...виступає головною ланкою інформаційної інфраструктури, забезпечує підготовку фахівців за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями і стандартами України [106, с.138]. Зрозуміло, що свою важливу роль у цьому процесі відіграють і книги із зібрання М.І. Артамонова. Їхнє придбання І.С. Винокуром створило кращі умови для підготовки студентів-істориків до практичних занять, екзаменаційних сесій, написання курсових і дипломних робіт і стало помітним кроком на шляху розширення наукового потенціалу вузу. Кожний автор, який досліджує минуле євразійського континенту, може звертатися до цієї скарбниці знань.

Список використаних джерел:

1. Акишев К.А. Древняя культура саков и усуней долины реки Или / К.А. Акишев, Г.А. Кушаев. – Алма-Ата : Изд. АН Казах. ССР, 1963. – 297 с.
2. Алексеева Е.П. Древняя и средневековая история Карачаево-Черкесии / Е.П. Алексеева. – М. : Наука, 1971. – 355 с.
3. Антонович В.Б. Археологическая карта Вольнской губернии / В.Б. Антонович. – М., 1900. – 135 с.
4. Артамонов М.И. Южно-Подольская археологическая экспедиция / М.И. Артамонов // Вестник ЛГУ. – 1946. – №4-5. – С. 236-237.
5. Артамонов М.И. Археологические исследования в Подолии / М.И. Артамонов // Вестник ЛГУ. – 1947. – №12. – С. 134-135.
6. Артамонов М.И. Юго-Подольская экспедиция / М.И. Артамонов // КСИИМК. – 1947. – Вып. 21. – С. 74-76.
7. Артамонов М.И. Археологические исследования в Южной Подолии (Винницкой области) в 1948 г. / М.И. Артамонов // Вестник ЛГУ. – 1948. – №8. – С. 177-181.
8. Артамонов М.И. Південноподільська експедиція / М.І. Артамонов // Археологічні пам'ятки УРСР. – 1949. – Т. 1. – С. 257-262.
9. Артамонов М.И. Некоторые итоги пятилетних исследований Юго-Подольской археологической экспедиции / М.И. Артамонов // КСИА АН УССР. – 1955. – Вып. 4. – С. 84-87.
10. Артамонов М.И. Археологические исследования в Южной Подолии в 1952-1953 гг. / М.И. Артамонов // КСИИМК. – 1955. – Вып. 59. – С. 100-117.
11. Арутюн А.М. Армения в эпоху бронзы и раннего железа / А.М. Арутюн. – Ереван : Изд. АН Арм. ССР, 1964. – 311 с.
12. Арутюн А.М. Раскопки в Головино / А.М. Арутюн. – Ереван : Изд. АН Арм. ССР, 1954. – 114 с.
13. Археологические открытия. – М., 1965-1972.
14. Археологический сборник Государственного Эрмитажа. – Л. : Изд. Гос. Эрмитажа, 1959-2014. – Вып. 1-39.
15. Археологія. – К., 1947-1970. – Вып. 1-24.
16. Археологічні пам'ятки УРСР. – К., 1949-63. – Т. 1-13.
17. Асланов Г.М. Древний Мингечаур / Г.М. Асланов, Р.М. Ваидов, Г.И. Ионе. – Баку : Изд. АН Азейб. ССР, 1959. – 194 с.
18. Ахмедов Б.А. Государство кочевых узбеков / Б.А. Ахмедов. – М. : Наука, 1965. – 193 с.
19. Бадер О.Н. Бассейн Оки в эпоху бронзы / О.Н. Бадер. – М. : Наука, 1970. – 175 с.
20. Береговая Н.А. Палеолитические местонахождения СССР / Н.А. Береговая. – М. ; Л. : МИА, 1960. – №81. – 216 с.
21. Бибииков С.Н. Раннетрипольское поселение Лука-Врублевцевка на Днестре / С.Н. Бибииков. – М. ; Л. : Изд. АН СССР, 1953. – 460 с.
22. Борисковский П.И. Древний каменный век Южной и Юго-Восточной Азии / П.И. Борисковский. – Л. : Наука, 1971. – 174 с.
23. Будовниц И.У. Русская публицистика XVI века / И.У. Будовниц. – Л. : Изд. АН СССР, 1947. – 308 с.
24. Васильева В.Я. Индо-Китай / В.Я. Васильева. – М. ; Л. : Изд. АН СССР, 1947. – 275 с.
25. Вертх А. Франция 1940-1955 / А. Вертх. – М. : Изд. ин. лит., 1959. – 614 с.
26. Ворошилов С.И. Рождение второй республики в Австрии / С.И. Ворошилов. – Л. : Изд. ЛГУ, 1968. – 229 с.
27. Гаджиев В.Г. История Дагестана / В.Г. Гаджиев. – М. : Наука, 1967. – Т. 1. – 431 с.
28. Герасимов М.М. Основы восстановления лица по черепу / М.М. Герасимов. – М. : Сов. наука, 1949. – 190 с.
29. Геринович В.О. До історії Кам'янець-Подільського інституту народної освіти / В.О. Геринович // Записки Кам'янець-Подільського інституту народної освіти. – Кам'янець на Поділля : Друкарня ім. Леніна, 1927. – Т. 2. – С. 1-24.
30. Голенко К.В. Денежное обращение Колхиды в римское время / К.В. Голенко. – Л. : Изд. Гос. Эрмитажа, 1964. – 107 с.

31. Гончаров В.К. Райковецкое городище / В.К. Гончаров. – К. : Изд. АН УССР, 1950. – 149 с.
32. Гохман И.И. Население Украины в эпоху мезолита и неолита / И.И. Гохман. – К. : Наука, 1966. – 195 с.
33. Граудонис Я.Я. Латвия в эпоху поздней бронзы и раннего железа / Я.Я. Граудонис. – Рига : Зинатне, 1967. – 165 с.
34. Грач А.Д. Древнетюркские изваяния Тувы / А.Д. Грач. – М., 1961. – 93 с.
35. Грязнов М.П. Первый Пазырыкский курган / М.П. Грязнов. – Л. : Изд. Гос. Эрмитажа, 1950. – 89 с.
36. Гулямов Я. Первобытная культура и возникновение орошаемого земледелия в низовьях Зарафшана / Я. Гулямов, У. Исламов, А. Аскарлов. – Ташкент : Фан, 1966. – 264 с.
37. Диков Н.Н. Наскальные загадки древней Чукотки / Н.Н. Диков. – М. : Наука, 1971. – 134 с.
38. Державний архів Хмельницької області, ф.р.302. Кам'янець-Подільський державний педагогічний інститут імені В.П. Затонського, оп.8, спр.309. Протоколи засідань кафедри історії за 1964-1965 г., 49 арк.
39. Там само, оп.10, спр.6. Звіт кафедри про науково-дослідну роботу Кам'янець-Подільського пединституту за 1965 р., 99 арк.
40. Там само, оп.11, спр.451. Историчний факультет. Протоколи засідань Ради факультету від 29 серпня 1979 р. – 27 червня 1980 р., 216 арк.
41. Там само, оп.12, спр.7. Наукова частина. Річний звіт про науково-дослідну роботу кафедр інституту за 1987 р., 51 арк.
42. Там само, спр.854. Кафедра історії країн Східної Європи і археології. Річний звіт про роботу кафедри за 1994-1995 н.р., 10 арк.
43. Там само, оп.11, спр.987. Исторический факультет. Протоколи засідань Совета факультета от 29 августа 1984 г. – 27 июня 1985 г., 55 арк.
44. Там само, оп.12, спр.1030. Историчний факультет. Протоколи засідань Ради факультету від 31 серпня 1996 р. – 24 червня 1997 р., 146 арк.
45. Там само, оп.11, спр.214. Историчний факультет. Протоколи засідань Ради факультету від 8 вересня 1974 р. – 15 травня 1975 р., 121 арк.
46. Древности Башкирии / отв. ред. А.П. Смирнов. – М. : Наука, 1970. – 195 с.
47. Древности Приднепровья. – К., 1899-1902. – Т. 1-6.
48. Древности. Труды Московского археологического общества. – М., 1865-1917. – Т. 1-25.
49. Древности Южной России. Греческие и латинские надписи, найденные в Южной России в 1892-1894 годах // Материалы по археологии России – СПб., 1905. – №17.
50. Древняя Сибирь / под ред. А.П. Окладникова. – Новосибирск, 1970. – 318 с.
51. Журнал Министерства народного просвещения. – СПб., 1834-1917. – №1-434.
52. Завальнюк О.М. Професорсько-викладацька корпорація і фундаментальна бібліотека Кам'янець-Подільського державного українського університету (1918-1920) / О.М. Завальнюк // Освіта, наука і культура на Поділлі : зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський : Оіум, 2007. – Т. 10. – С. 289-299.
53. Його. Інформаційний ресурс Кам'янець-Подільського державного українського університету: проблема мобілізації і використання (1918-1920 рр.) / О.М. Завальнюк // Матеріали XIV Подільської історико-краєзнавчої конференції [С.А. Копилов (співголова), О.П. Реснт (співголова), Л.В. Баженов (відп. ред.) та ін.]. – Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О.В., 2014. – С. 247-255.
54. Записки Отделения русской и славянской археологии. – СПб., 1851-87. – Т. 1-4.
55. Записки Одесского общества истории и древностей. – Одесса, 1844-1848. – Т. 1-2.
56. Записки Русского археологического общества. – СПб., 1849-1902.
57. Известия Императорской Археологической Комиссии. – СПб., 1901-1918. – Т. 1-66.
58. Ильинская В.А. Скифы Днепровского лесостепного Левобережья / В.А. Ильинская. – К. : Наукова думка, 1968. – 203 с.
59. Каргер М.К. Древний Киев / М.К. Каргер. – М. ; Л. : Изд. АН СССР, 1958. – 578 с.
60. Его. Археологические исследования древнего Киева / М.К. Каргер. – К. : АН УССР, 1950. – 250 с.
61. Кашин В.Н. Торговля и торговый капитал в Московском государстве / В.Н. Кашин. – Кабух, 1961. – 294 с.

62. Колобова К.М. Древний город Афины и его памятники / К.М. Колобова. – Л. : Изд. ЛГУ, 1961. – 371 с.
63. Кондаков Н.П. Изображения русской княжеской семьи в миниатюрах XI века / Н.П. Кондаков. – СПб. : Изд. Имп. АН, 1906. – 126 с.
64. Колчин Б.А. Археология и естественные науки / Б.А. Колчин. – М. : Наука, 1965. – 344 с.
65. Копилов А. Професор І.І. Огієнко – ректор Кам'янець-Подільського державного українського університету / А. Копилов // Духовна і науково-педагогічна діяльність І.Огієнка в контексті українського національного відродження: тези доп. наук.-теорет. конф. (до 110-річчя від дня народження). – Кам'янець-Подільський, 1992. – С. 3-37.
66. Котович В.М. Верхнегуниское поселение – памятник эпохи бронзы горного Дагестана / В.М. Котович. – Махачкала, 1965. – 259 с.
67. Краткие сообщения Института истории материальной культуры (КСИИМК). – М. ; Л., 1939-2013. – Вып.1-230.
68. Кушнарова К.Х. Древние культуры Южного Кавказа / К.Х. Кушнарова, Т.Н Чубинишвили. – М. : Наука, 1970. – 189 с.
69. Лесков А.М. Горный Крым в I тыс. до н. э. / А.М. Лесков. – К. : Наук. думка, 1965. – 196 с.
70. Его. Древности восточного Крыма / А.М. Лесков. – К. : Наук. думка, 1970. – 197 с.
71. Либеров П.Д. Племена Среднего Дона в эпоху бронзы / П.Д. Либеров. – М. : Наука, 1964. – 204 с.
72. Лозовий В.С. 3 історії бібліотеки Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету / В.С. Лозовий, В.М. Пархоменко // Трансформація ролі бібліотек в інформаційному суспільстві : матер. наук.-практ. конф., присвяченої 40-річчю бібліотеки ТУП. – Хмельницький, 2003. – С. 93-103.
73. Луконин В.Г. Культура Сасанидского Ирана / В.Г. Луконин. – М. : Наука, 1969. – 242 с.
74. Лурье И.М. Очерки древнеегипетского права / И.М. Лурье. – Л. : Изд. Гос. Эрмитажа, 1960. – 354 с.
75. Ляхощкий В. Бібліотека Кам'янець-Подільського університету / В. Ляхощкий // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету: іст. науки. – Кам'янець-Подільський, 2000. – Т. 4 (6). – С. 305-315.
76. Книга о правлении визира XI ст. Низам Ал-Мулька / под ред. Б.Заходера. – М. ; Л., 1949. – 380 с.
77. Мавродин В.В. Классовая борьба и общественно-политическая мысль в России в XVIII в. / В.В. Мавродин. – Л. : Изд. ЛГУ, 1975. – 214 с.
78. Маккей Э. Древнейшая культура долины Инда / Э. Маккей. – М. : Изд. ин. лит., 1951. – 141 с.
79. Международные связи России до XVII в. – М. : Изд. АН СССР, 1961. – С. 582.
80. Малицкий Г.Л. Бытовые мотивы и сюжеты народного искусства / Г.Л. Малицкий. – Казань : Татгосиздат, 1923. – 43 с.
81. Максимова А.Г. Древности Чардары / А.Г. Максимова. – М. : Наука, 1968. – 263 с.
82. Маннай-Оол М.Х. Тува в скифское время (уюкская культура) / М.Х. Маннай-Оол. – М. : Наука, 1970. – 116 с.
83. Материалы по археологии России. – СПб., 1866-1918. – Т. 1-37.
84. Материалы и исследования по археологии СССР (МИА). – М., 1940-1972. – Вып. 1-175.
85. Майрчак С. Висвітлення археології Хмельниччини у наукових періодичних виданнях СРСР / С. Майрчак // Археологія. Фортифікація Середнього Подністрів'я : матер. III Всеукраїнської наук.-практ. конф. Кам'янець-Подільського державного музею-заповідника. – Кам'янець-Подільський, 2013. – С. 230-237.
86. Мюллер Р.Б. Очерки по истории Карелии XVI-XVII вв. / Р.Б. Мюллер. – Петрозаводск : Госиздат Карело-Фин. ССР, 1947. – 175 с.
87. Наумов Ю.К. Активность субъекта в познании / Ю.К. Наумов. – М. : Мысль, 1969. – 88 с.
88. Нестурх М.Ф. Человеческие расы / М.Ф. Нестурх. – М. : Уч.-пед. изд-во РСФСР, 1954. – 98 с.
89. Орлов А.С. Слово о полку Игореве / А.С. Орлов. – М., 1923. – 50 с.
90. Осипов А.М. Краткий очерк истории Индии до X в. / А.М. Осипов. – М. : Изд. МГУ, 1948. – 97 с.

91. Отчет Императорского Российского Исторического Музея имени Императора Александра III в Москве за 1915 год. – М., 1917.
92. Отчеты Археологической Комиссии – СПб., 1882-1918. – Т. 1-26.
93. Очерки по археологии Белоруссии. Ч. 1 / редкол.: В.Ф. Исаенко [и др.] – Минск : Наука и техника, 1970. – 272 с.
94. Памятники каменного и бронзового веков Евразии. – М. : Наука, 1964. – 181 с.
95. Памятники старинного русского языка и словесности XV-XVIII столетий. Вып. 3: Задонщина по спискам XV-XVIII столетий. – Петроград : Рос. гос. акад. типогр., 1922. – 34 с.
96. Пассек Т.О. Раннеземледельческие (трипольские) племена Поднестровья / Т.О. Пассек. – М. : Изд. АН СССР, 1961. – 221 с.
97. Пашенко О. Заснування Кам'янець-Подільського Державного Українського Університету / О. Пашенко // Наша культура: наук.-літ. місячник / гол. ред. і видавець проф. д-р Іван Огієнко. – Львів, 1936. – Кн. 5. – С. 332-246; Кн. 6. – С. 413-420; Кн. 10 (18). – С.671-677.
98. Перещепинский клад (к выставке «Сокровища искусства Древнего Ирана, Кавказа, Средней Азии»). – Л. : Изд. Гос. Эрмитаж. 1972. – 20 с.
99. Петрушевский Д.М. Общество и государство у Гомера / Д.М. Петрушевский. – М. : Задруга, 1913. – 60 с.
100. Пидопличко И.Г. Позднепалеолитические жилища из костей мамонта на Украине / И.Г. Пидопличко. – К. : Наукова думка, 1969. – 163 с.
101. Пиотровский Б.Б. Кармир-Блур II. Результаты раскопок 1949-1950 / Б.Б. Пиотровский. – Ереван : Изд. АН Арм. ССР, 1952. – 88 с.
102. По следам древних культур Казахстана. – Алма-Ата : Наука, 1970. – 293 с.
103. Польские археологические раскопки в Бискупине. – Варшава : Полония, 1959. – 79 с.
104. Потапов Л.П. Очерки по истории алтайцев / Л.П. Потапов. – М. ; Л. : Изд. АН СССР, 1953. – 444 с.
105. Прокопчук В. Міжнародна науково-практична конференція з питань бібліотекознавства / В. Прокопчук, Л. Філінюк // Освіта, наука і культура на Поділлі : зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський : Оіом, 2007. – Т. 10. – С. 462-469.
106. Прокопчук В.С. Бібліотека Кам'янець-Подільського національного університету: роки становлення й розвитку / В.С Прокопчук, Л.Ф. Філінюк. – Кам'янець-Подільський : Аксиома, 2009. – 284 с.
107. Пугаченкова Г.А. Искусство Туркменистана: очерк с древнейших времен до 1917 г. / Г.А. Пугаченкова. – М. : Искусство, 1967. – 325 с.
108. Ротштейн Ф.А. Две прусские войны / Ф.А. Ротштейн. – М. ; Л. : Изд. АН СССР, 1945. – 182 с.
109. Руденко С.И. Культура населения Центрального Алтая в скифское время / С.И. Руденко. – М. ; Л. : Изд. АН СССР, 1960. – 358 с.
110. Рыбаков Б.А. Ремесло древней Руси / Б.А. Рыбаков. – М. : Изд. АН СССР, 1948. – 802 с.
111. Сірополко С. Бібліотечна справа на Великій Україні від 1917 р. / С. Сірополко // Книголюб, II. – Прага, 1932.
112. Сборник материалов по археологии Адыгеи / под. ред. Н.В. Анфимова. – Майкоп : Майкоп. книж. изд-во, 1961. – Т. 2. – 210 с.
113. Семенов С.А. Развитие техники в каменном веке / С.А. Семенов. – Л. : Наука, 1968. – 362 с.
114. Сецинский Е. Археологическая карта Подольской губернии / Е. Сецинский // Труды XI археологического съезда. – М., 1901. – Т. 1. – С. 197-354.
115. Сеницын И.В. Новые археологические памятники на территории Калмыцкой АССР (по раскопкам 1962-1963 гг.) / И.В. Сеницын, У.Э. Эрдниев // Труды КНИИЯЛИ. – Элиста : Калм. кн. изд-во, 1966. – Вып. 2. – 186 с.
116. Синха Н.К. История Индии / Н.К. Синха, А.Ч. Банерджи. – М. : Изд. ин. лит., 1954. – 422 с.
117. Славин Л.М. Древний город Ольвия / Л.М. Славин. – К. : Изд. АН УССР, 1951. – 92 с.
118. Сливка І.Г. Бібліотека Кам'янець-Подільського державного українського університету / І.Г. Сливка // Свято Поділля: видання Поділ. укр. т-ва «Просвіта». – 1918. – 22 жовт. – С. 7.
119. Смирнов А.П. Археологические памятники на территории Марийской АССР и их место в материальной культуре Поволжья / А.П. Смирнов. – Козьмодемьянск : Горно-Марийский филиал Марийского гос. изд-ва, 1949. – 134 с.

120. Смирнов Н.А. Очерки истории изучения ислама в СССР / Н.А. Смирнов. – М. : Изд. АН СССР, 1954. – 275 с.
121. Сміленко А.Т. Глодоські скарби / А.Т. Сміленко. – К. : Наук. думка, 1965. – 83 с.
122. Сообщения Государственного Эрмитажа. – Л., 1940. – Вып. 1-71.
123. Титов В.С. Неолит Греции / В.С. Титов. – М. : Наука, 1969. – 254 с.
124. Толстов С.П. Материалы хорезмской экспедиции: Могильник бронзового века Кокча 3 / С.П. Толстов. – М. : Изд. АН СССР, 1961. – 151 с.
125. Тревер К.В. Очерки по истории культуры древней Армении II в. до н.э. – IV в. н.э. / К.В. Тревер. – М. : Изд. АН СССР, 1953. – 293 с.
126. Третьяков Л.Н. Древние городища Смоленщины / Л.Н. Третьяков, Е. А. Шмидт. – М. : Изд. АН СССР, 1963. – 191 с.
127. Труды Тувинской комплексной археолого-этнографической экспедиции. – М. ; Л. : Изд. АН СССР, 1960. – 312 с.
128. Фармаковский В.В. Доисторическая Греция / В.В. Фармаковский. – СПб. : Изд. П.П. Солкина, 1913. – 18 с.
129. Халиков А.Х. Древняя история Среднего Поволжья / А.Х. Халиков. – М. : Наука, 1969. – 395 с.
130. Хачатрян Т.С. Материальная культура древнего Артика / Т.С. Хачатрян. – Ереван : Изд. АН Арм. ССР, 1963. – 216 с.
131. Хетты и хеттская культура: сборник: тексты хеттских законов / под ред. и с предисл. И.Н. Бороздина. – М. ; Л. : Всемирная лит., 1924. – 152 с.
132. Хождение за три моря Афанасия Никитина 1466-1472. – М. ; Л. : Изд. Ак. наук СССР, 1948. – 246 с.
133. Хроніка археології та мистецтва. – К., 1930-1931. – Ч. 1-3.
134. Черненко Е.В. Скифской доспех / Е.В. Черненко. – К. : Наук. думка, 1968. – 191 с.
135. Черниш О.П. Палеолітична стоянка Молодове / О.П. Черниш. – К. : 1961. – 176 с.
136. Шелов Д.Б. Античный мир в Северном Причерноморье / Д.Б. Шелов. – М. : Изд. АН СССР, 1956. – 193 с.
137. Шелов Д.Б. Монетное дело Боспора VI-II вв. до н.э. / Д.Б. Шелов. – М. : Изд. АН СССР, 1956. – 220 с.
138. Шелов Д.Б. Танаис и Нижний Дон в III- I вв. до н.э. / Д.Б. Шелов. – М. : Наука, 1970. – 249 с.
139. Шляков Н.В. О поучении Владимира Мономаха / Н.В. Шляков. – СПб. : Тип. В.С. Балашева и К°, 1900. – 116 с.
140. Шовкопляс И.Г. Розвиток радянської археології на Україні / И.Н. Шовкопляс. – К. : Наук. думка, 1969. – 340 с.
141. Шишкин В.А. Варахша / В.А. Шишкин. – М. : Изд. АН СССР, 1963. – 249 с.

The article describes the activity of Professor Kamianets-Podilskyi State Pedagogical Institute I.S. Vynokur, aimed to improve the University Library due to the expansion of Bookish Science Foundation by archaeological literature. In particular it is the purchase and transportation into Kamianets-Podilskyi a part of library of famous Leningrad archaeologist and historian M. I. Artamonov. Here is served a brief description of these books.

Key words: *I.S. Vynokur; M.I. Artamonov; library; monograph; scientific journal; archeology.*

Отримано: 03.02.2015